

IV međunarodni naučni skup

**MULTIKULTURALNOST
I SAVREMENO DRUŠTVO**

**MULTICULTURALISM AND
CONTEMPORARY SOCIETY**

PRAVO

BEZBEDNOST

ZBORNIK RADOVA

PRAVNE I POSLOVNE
AKADEMSKE STUDIJE
DR LAZAR VRKATIĆ

Izdavač/Publisher:

VISOKA ŠKOLA „PRAVNE I POSLOVNE AKADEMSKE STUDIJE DR LAZAR VRKATIĆ”/“LEGAL AND BUSINESS ACADEMIC STUDIES DR LAZAR VRKATIĆ”

Bulevar oslobođenja 76, NOVI SAD, AP Vojvodina – R Srbija

www.useens.net; www.fpps.edu.rs

Za izdavača/For publisher:

Mirjana Franceško

Glavni i odgovorni urednik/Editor-in-chief:

Milan Živković

Uređivački odbor/Editorial Board:

Isidora Wattles, Ivana Marić, Tatjana Glušac

Recenzenti/Reviewers:

Doc. dr Vesna Pilipović, Doc. dr Jasmina Đorđević, Doc. dr Tatjana Glušac, Doc. dr Milan Živković, Doc. dr

Aleksandar Vasiljević, Doc. dr Vojin Pilipović, Prof. dr Veljko Đurić, Prof. dr Duško Radosavljević, Doc. dr Miroslav Milosavljević, Prof. dr Zdravko Skakavac, Prof. dr Slobodan Marković, Prof. dr Ljubo Pejanović, Doc. dr Milan Daničić, Doc. dr Dragomir Jovičić, Doc. dr Milica Radović

Članovi Programskog odbora naučnog skupa/Members of the Program Committee of the Conference:

Doc. dr Milan Živković, predsednik Programskog odbora, Visoka škola „Pravne i poslovne akademske studije dr Lazar Vrkatić”, Novi Sad

Prof. dr Triant Flouris, rektor, Hellenic American University, Atina, Grčka

Doc. dr Atanas Kozarev, Fakultet za detektive i kriminalistika, Skoplje, Makedonija

Dr Nevila Xhindi, European University of Tirana, Faculty of Economy, Tirana, Albanija

Prof. As. Dr. Delija Shpresa, prodekan, Faculty of Foreign Languages, Univerzitet u Tirani, Albanija

Doc. dr Nikola Dobrić, Department of English and American Studies, Alpen-Adria Universität, Klagenfurt, Austrija

Doc. dr Aleksandar Vasić, Visoka škola „Pravne i poslovne akademske studije dr Lazar Vrkatić”, Novi Sad

Doc. dr Zdravko Skakavac, Visoka škola „Pravne i poslovne akademske studije dr Lazar Vrkatić”, Novi Sad

Doc. dr Aleksandar Vasiljević, Visoka škola „Pravne i poslovne akademske studije dr Lazar Vrkatić”, Novi Sad

Doc. dr Sanja Đurđić, Visoka škola „Pravne i poslovne akademske studije dr Lazar Vrkatić”, Novi Sad

Prof. dr Zoran Sušan, redovni profesor, Filozofski fakultet, Univerzitet u Rijeci
Prof. dr Vladimir Takšić, redovni profesor, Filozofski fakultet, Univerzitet u Rijeci
Dr Wojciech Szczepański, Komisija Balkanistike Poljske Akademije Nauka,
Odeljenje u Poznanju
Dr Goran Ribičić, Visoka policijska škola, Zagreb

***Članovi Organizacionog odbora naučnog skupa/Members of the Organizing
Committee of the Conference:***

Prof. dr Mirjana Franceško, Doc. dr Milan Živković, Doc. dr Tatjana Glušac, Mr
Isidora Wattles, Ivana Marić, MA, Prof. dr Petar Teofilović, Prof. dr Veljko Đurić,
Doc. dr Milica Radović, Doc. dr Vojin Pilipović, Jelena Dostanić, MA,
Radivoje Jovović, MA, Đorđe Knežević

Prevodioci/Translators:

Marta Ardalić, Sonja Babić, Tea Barić, Jovana Biki, Andrea Bučko, Ivana Cvekić,
Jovana Drača, Dunja Đudić, Stefan Isakov, Teodora Jandrić, Bogdan Kotarlić,
Gordana Lilić, Margareta Lotrean, Jelena Lukić, Jelena Marjanac, Andrea
Mijatović, Jelena Milosavljević, Živorad Ninković, Sandra Radinović.

***Koordinacija i supervizija/Coordination and supervision:
Doc. dr Slobodan Jovanović***

Lektura/Proofreading:

Marina Ratkov, Marijana Savatović, Predrag Rajić i Tijana Radnović

Prelom i priprema/Set and Prepress

Štampa/Printing

TAMPOGRAF, Novi Sad

Tiraž/Circulation: 100

SADRŽAJ

UVODNA REČ	8
FOREWORD	9

PLENARNA IZLAGANJA - PLENARY TALKS

Frank J. LaBuda <i>THE MELTING POT - ASSIMILATION OR ANNIHILATION</i>	17
Predrag Novakov <i>KULTUROLOŠKI ELEMENTI U PREVODU: SUOČAVANJE SA DRUGIMA</i>	21
Duško Radosavljević <i>MULTIKULTURALIZAM DANAS - MULTIKULTURALIZAM ZA POČETNIKE U OSNOVNIM CRTAMA</i>	32

SEKCIJA PRAVO - LAW SESSION

Aleksandar Ivanov <i>INSPECTION SUPERVISION FOR ENVIRONMENTAL PROTECTION IN REPUBLIC OF MACEDONIA</i>	43
Atanas Kozarev <i>USTAVNE GARANCIJE I ZAŠTITA OD DISKRIMINACIJE U POSTUPANJU OVLAŠĆENIH SLUŽBENIH LICA U REPUBLICI MAKEDONIJI</i>	62
Božidar Jeličić <i>MULTIKULTURALNOST I MEĐUNARODNO PRAVO</i>	75
Gian Luigi Cecchini <i>INTERNATIONAL LAW AND MULTICULTURAL SOCIETY</i>	97
Darko Marković <i>ODGOVORNOST ZA JAVNO IZGOVORENU REČ U NACIONALNOM I MEĐUNARODNOM KRIVIČNOM PRAVU</i>	123
Gergely Deli, LL.M <i>TOWARDS AN ECONOMIC ANALYSIS OF THE ANTECEDENT BENEFIT DOCTRINE</i>	139
Edis Demić, Rašit Pepić <i>NEPOTIZAM KAO SOCIOKRIMINOLOŠKI PROBLEM</i>	172
KOMISIJA ZA ZAŠTITU OD DISKRIMINACIJE U REPUBLICI MAKEDONIJI I ZAŠTITU LJUDSKIH SLOBODA I PRAVA - Denis Gošev <i>AKTUELNO STANJE I IZAZOVI</i>	179
Dragan Golijan <i>ULOGA PREDDEJTONSKIH MIROVNIH PREGOVORA U STVARANJU MIRA U BOSNI I HERCEGOVINI</i>	187

Eszter Veilandic	
<i>RELATIONSHIPS EXTENDING BEYOND BORDERS BETWEEN MUNICIPALITIES</i>	193
Hon. Frank J. LaBuda	
<i>WHO OWNS THIS PROPERTY? SECULAR COURTS OF LAW, JUSTICE, AND THE FIRST AMENDMENT FREEDOM OF RELIGION</i>	208
Katinka Beretka	
<i>ISKUSTVA JEDNE AUTONOMIJE - UPOREDNOPRAVNA ANALIZA KONKURENTNIH NADLEŽNOSTI VOJVODINE I JUŽNOG TIROLA-</i> ..	220
Gábor Kecskés	
<i>ENVIRONMENTAL ANOMALIES IN THE MULTICULTURAL CENTRAL AND EASTERN EUROPEAN REGION</i>	236
Mile Matijević, Branka Pavlović	
<i>DA LI SU POLICIJSKI I PRAVOSUDNI ORGANI UZ POMOĆ MEĐUNARODNE ZAJEDNICE EFIKASNIJI U SUZBIJANJU KRIMINALITETA U BOSNI I HERCEGOVINI?</i>	245
Мирослав Милосављевић	
<i>ПРАВНИ ПОЛОЖАЈ ПРИВРЕДНИХ ДРУШТАВА ЛИЦА (ОД И КД) У ПРАВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ</i>	262
Biljana Petrović	
<i>POSLEDICE IZLOŽENOSTI ŠTETNOM UTICAJU DUVANSKOG DIMA U NAŠOJ ZEMLJI</i>	277
Petar Teofilović	
<i>PRAVA NACIONALNIH MANJINA U AUTONOMNOJ POKRAJINI VOJVODINI</i>	291
Ezio Benedetti	
<i>THE PROTECTION OF NATIONAL MINORITIES WITHIN THE EU AS A FACTOR OF MULTICULTURALISM</i>	312
Erdős, Csaba	
<i>MULTICULTURALISM IN THE HUNGARIAN PARLIAMENTARY LAW – QUESTIONS CONCERNING THE PARLIAMENTARY REPRESENTATION OF NATIONALITIES</i>	332
Milica Kovačević	
<i>KRIVIČNOPRAVNA REAKCIJA I ZAŠTITA OD DISKRIMINACIJE</i>	347
Péter Smuk	
<i>NATIONAL VALUES IN THE NEW HUNGARIAN FUNDAMENTAL LAW</i>	359

SEKCIJA BEZBEDNOST – SECURITY SESSION

Slobodan I. Marković <i>BEZBEDNOST MULTIKULTURNOG DRUŠTVA – IZMEĐU IDENTITETA I NACIONALIZMA-</i>	379
Ana Kučević, Vojislav Todorović, Slobodan Vuletić <i>BEZBEDNOST I OBNOVA KULTURNOG NASLEĐA NA KOSOVU I МЕТОДИЈИ</i>	398
Doc. dr Andrej Iliev, Mr Dragan Gjurčevski, Mr Bogdan Gjurčevski <i>GLOBALNA BEZBEDNOST KROZ PRIZMU MULTIKULTURALNOSTI</i>	409
Branislav Đurić, Mr Mila Jegeš <i>MULTIKULTURALNOST - BEZBEDNOSNA ŠANSA ILI RIZIK</i>	423
Драган Гаћеша <i>ЗНАЧАЈ ЕКОЛОШКЕ БЕЗБЈЕДНОСТИ У САВРЕМЕНОМ ДРУШТВУ</i> ..	436
Drage Petreski, Andrej Iliev <i>BEZBEDNOSNI IZAZOVI U REGIONU</i>	447
Aleksandar Glavinov, Nenad Taneski <i>ASIMETRIČNE PRETNJE I NJIHOVA REFLEKSIJA NA МЕДУНАРОДНУ БЕЗБЕДНОСТ</i>	459
Драгомир Кесеровић, Жарко Ђулибрк <i>ЕТНИЧКИ И ВЈЕРСКИ ТЕРОРИЗАМ КАО ПОСЉЕДИЦА НЕТРПЕЉИВОСТИ У САВРЕМЕНОМ МУЛТИКУЛТУРАЛНОМ ДРУШТВУ (КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА НЕКИХ ЕВРОПСКИХ ЗЕМАЉА)</i>	468
Ljubo Pejanović <i>PROBLEMI ЕКОЛОГИЈЕ I ЕКОЛОШКО-BEZBEDNOSNE KULTURE U REPUBLICI SRBIJI</i>	486
Marinko Kresoja <i>BEZBEDNOSNA POLITIKA BANKE</i>	501
Metodija Dojčinovski <i>OBLICI UGROŽAVANJA LJUDSKE BEZBEDNOSTI U SAVREMENOM DRUŠTVU</i>	511
Миле Ракић <i>НАЦИОНАЛНЕ МАЊИНЕ, МУЛТИКУЛТУРАЛНОСТ И ИЗГРАДЊА КАПАЦИТЕТА БЕЗБЕДНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ</i>	520
Мирослав Милутиновић <i>УСПОСТАВЉАЊЕ НАУКЕ О БЕЗБЕДНОСТИ КАО ОПШТЕ СОЦИОЛОШКЕ ПОЈАВЕ</i>	534
Мирослав Милутиновић <i>ИЗАЗОВИ САВРЕМЕНОГ ДРУШТВА У БЕЗБЕДНОСТИ</i>	544

Željko Mojsilović, Marija Marović	
<i>UTICAJ MULTIETNIČNOSTI INSTITUCIJA NA POVEĆANJE STEPENA BEZBEDNOSTI U OPŠTINAMA PREŠEVO, BUJANOVAC I MEDVEĐA ...</i>	555
Момир Остојић	
<i>БЕЗБЕДНОСТ И МУЛТИКУЛТУРАЛНОСТ У ЕВРОПСКОМ СИСТЕМУ ВАЗДУШНЕ ПЛОВИДБЕ</i>	567
Saša Petar, Nikola Protrka	
<i>SIGURNOSNI ASPEKT UPRAVLJANJA LJUDSKIM RESURSIMA U MULTIKULTURALNOJ TVRTKI</i>	580
Predrag Jelenković, Ljiljana Jelenković	
<i>LOKALNA SAMOUPRAVA I ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE</i>	592
Goran Ribičić, Davor Kalem	
<i>SIGURNOSNE INSTITUCIJE JAVNOG I PRIVATNOG SEKTORA U REPUBLICI HRVATSKOJ</i>	602
Tatjana Skakavac, Dragana Malinović	
<i>ORGANIZACIONO-INSTITUCIONALNI OBLICI BORBE ZA ZAŠTITU ŽRTAVA TRGOVINE LJUDIMA U SAVREMENOM DRUŠTVU</i>	618
Стеван Стојановић, Воја Лаковић	
<i>ОБУКА И ЕДУКАЦИЈА ПОЛИЦИЈСКИХ СЛУЖБЕНИКА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ</i>	630
Vasko Stamevski	
<i>AGENCIJE ZA ZAŠTITU LICA I IMOVINE U KORELACIJI SA OSTALIM SEKTORIMA BEZBEDNOSTI</i>	642
Војин Пилиповић	
<i>ЗАШТИТА ИДЕНТИТЕТА И ПРИВАТНОСТИ У МУЛТИКУЛТУРАЛНОМ ДРУШТВУ – ПРАВНИ И ЕТИЧКИ АСПЕКТИ</i>	649
Zdravko Skakavac	
<i>ŽRTVE TRGOVINE LJUDIMA U SAVREMENOM DRUŠTVU</i>	664
Mladen Trajkov	
<i>UTICAJ MULTIKULTURALNOSTI U MAKEDONSKOM BEZBEDNOSNOM SEKTORU - POLICIJI</i>	676

UVODNA REČ

Tema Međunarodnog naučnog skupa „Multikulturalnost i savremeno društvo“ daje širok okvir u kome veliki broj naučnih disciplina može pronaći plodno tlo za istraživanje i prezentovanje novih rezultata. Naučni radovi, koji su pažljivo odabrani u ovom Zborniku, ne konstatuju samo sadašnje stanje stvari u ovoj kompleksnoj oblasti, već predlažu nova rešenja, otvaraju nove horizonte u cilju što potpunijeg sagledavanja ove društvene pojave. To ukazuje da multikulturalnost nije statična stvar već, iznad svega, živ organizam koji se razvija u (ne)određenom pravcu. Multikulturalnost je, nesumnjivo, proces.

Taj proces analiziraju i istražuju naučni radnici, istraživači, iz različitih naučnih oblasti u radovima ovog Zbornika. Ova činjenica predstavlja ogromnu prednost jer samo multidisciplinarni naučni pristup može dovesti do celovitog sagledavanja pojave multikulturalnosti u savremenom društvu. Tako, ovaj Zbornik donosi radove stručnjaka iz oblasti filologije, psihologije, bezbednosti, menadžmenta i ekonomije, prava i drugih društveno-humanističkih nauka, što ukazuje da se ovaj Zbornik sastoji od nekoliko skladno povezanih celina.

Naučni radovi iz filologije donose značajna promišljanja o jeziku, književnosti, prevođenju i metodici nastave kao neodvojivim segmentima kulture i društva, daju zanimljiva viđenja autora koji analiziraju prisustvo multikulturalnosti u udžbenicima za osnovne škole, ispituju razvoj jezika i književnosti u manjinskom ambijentu, te kulturološke i jezičke razlike prilikom prevođenja tekstova, gramatičke posebnosti u komparaciji dva jezika, multikulturalnost kod učenja stranih jezika i drugo. U nekoliko radova predložene su detaljne analize tretiranja multikulturalnosti u konkretnim književnim delima domaćih i stranih autora, susretu različitih kultura, te komunikacioni problemi u multikulturalnim društvima.

Naučni radovi iz psihologije obuhvataju širok spektar tema koje povezuju ovu nauku s pojavom multikulturalnosti. To se, pre svega, odnosi na razvoj različitih psiholoških aspekata u kontekstu globalizma i multikulturalnosti, kao i uticaja tehnološkog razvoja na ljude. Tako, autori radova iz ove naučne oblasti daju svoja viđenja o postojanju psiholoških uslova za multikulturalni dijalog, analiziraju se odnosi među ljudima – pojave anksioznosti, prisnosti, narcizma, autoritarnosti, samopouzdanja. Daje se analiza kulturoloških različitosti u kontekstu poslovne uspešnosti, pojava zlostavljanja na radu u globalnom kontekstu, te se utvđuje mesto psihologije u sveopštoj globalizaciji.

Naučni radovi iz bezbednosti usmeravaju našu pažnju ka pitanjima svih oblika zaštite i sigurnosti u savremenom društvu. To je veoma značajno u cilju adekvatnog i pravovremenog reagovanja društva na različite oblike

FOREWORD

The subject of the international conference Multiculturalism and Contemporary Society establishes a broad framework for enabling a great number of scientific disciplines to encounter a stimulating basis for research while at the same time also offering a significant opportunity for the presentation of new results. Scientific papers, carefully selected for the Conference Proceedings, reflect not only the present state of affairs in this complex arena, but also suggest new solutions, expanding new horizons through a more thorough perception of this perpetually relevant social occurrence. It points out that multiculturalism is not a static subject but, above all, a living organism continually developing in an indeterminate direction. Multiculturalism is, undoubtedly, a process.

This process has been analyzed and researched by scholars and researchers from various scientific fields, and such efforts are manifested in the works of these Proceedings. This meeting point of ideas represents the enormous advantage that only a multidisciplinary scientific approach could enable in trying to address the overall understanding of multiculturalism in contemporary society. Scholars' papers from a wide range of fields that includes philology, psychology, security, management and economy, law and other humanities, attests to how such seemingly disparate fields are harmoniously related through these Proceedings.

Scientific papers from the field of philology present significant considerations regarding language, literature, translation and teaching methods as the inseparable segments of culture and society; these works bring forward the progressively interesting views of authors who analyze the presence of multiculturalism in primary school textbooks, while examining language and literature development in the ethnic minority environment, cultural and linguistic varieties in text translations, grammar particularities in language comparisons, multiculturalism in foreign language learning, etc. In several papers, the treatment of multiculturalism in some literary works of national and foreign authors has been thoroughly analyzed, as have the encounters of different cultures and communication problems in multicultural societies.

Scientific papers from the field of psychology cover a wide range of the subjects in relation to multiculturalism, referring primarily to the development of various psychological aspects in the context of globalism and multiculturalism, as well as to the influence of technological development on people. Also, scholars from this scientific discipline present their views on the existence of psychological conditions for multicultural dialogue, in which the relationships among people have been analyzed – anxiety, intimacy, narcissism, authoritativeness, self-confidence. Analyses of cultural diversity in the context of business success have been included, as well as mobbing in a global context. Finally, the place of psychology itself has been examined in the process of globalization.

Scientific papers from the field of security focus our attention on questions stemming from types of protection and security in contemporary society. These themes are critically important in evaluating adequate social reaction to various types of jeopardies confronting human security, ecology and environment, personal and social rights, property, as well as the development of multicultural society. The authors from this scientific field consider the questions of global secu-

ugrožavanja ljudske bezbednosti, ekološke sredine, ličnih i socijalnih prava i sloboda, imovine, pa samim tim i razvoja multikulturalnog društva. Autori radova iz ove naučne oblasti, između ostalog, razmatraju pitanja globalne bezbednosti kroz prizmu multikulturalnosti, ljudsku i ekološku bezbednost u savremenom društvu, bezbednost kao sociološku pojavu, te zaštitu identiteta i privatnosti u multikulturalnom društvu. Pažnja se usmerava i na analizu multikulturalnosti kao bezbednosne šanse ili rizika, probleme trgovine ljudima u savremenom društvu i bezbednosne izazove u regionu.

Naučni radovi iz menadžmenta i ekonomije predočavaju proces razvoja globalnog tržišta u kome kapital ruši sve administrativne granice i nameće jedinstvena pravila ponašanja i vrednovanja. Pojava različitih kultura poslovanja, odnosa prema radniku, radu i kapitalu neminovno otvara mnogobrojna pitanja u kontekstu multikulturalnog savremenog društva. Autori, između ostalog, analiziraju uticaj globalizacije na poslovnu filozofiju u srpskoj privredi, savremene trendove u eri globalizacije, nejednakost u globalnoj ekonomiji, promovisanje multikulturalnosti kroz jedan brend, multikulturalnost kao vojvođanski turistički brend i drugo.

Naučni radovi iz prava otvaraju širok spektar pitanja u vezi sa multikulturalnošću. Između ostalih, tu su i pitanja pravno relevantnih elemenata koncepcije multikulturalnosti, odnosa međunarodnog prava prema ovoj pojavi, pitanja ravnopravnosti i diskriminacije, te konkretne primene propisa značajnih za razvoj multikulturalnosti u praksi. Autori, takođe, daju svoja viđenja o prekograničnoj saradnji među opštinama, pitanjima slobode veroispovesti u kontekstu odnosa multikulturalnosti i američkog pravosuđa, normama ponašanja u multikulturalnom kontekstu, ali i pravu nacionalnih manjina u Vojvodini.

Naučni radovi iz društveno-humanističke sekcije donose različita viđenja multikulturalnosti sa sociološkog, kulturološkog, filozofskog, politikološkog i istorijskog aspekta. Autori se bave pitanjima političkog i javnog predstavljanja nacionalnih zajednica u Vojvodini, interkulturalnim obrazovanjem i kulturnim diverzitetom, etnografskim istraživanjima u kontekstu multikulturalnosti, virtualnom realnošću kao delu multikulturalne zajednice. Ovde se, takođe, postavlja pitanje multikulturalnosti kao pojave između mita i realnosti, daje istorijski osvrt na migracionu politiku austrougarskih i jugoslovenskih vlasti u Vojvodini kao osnovu njene multikulturalnosti, opisuju određeni stereotipi među narodima bivše Jugoslavije i razvoj multikulturalnog društva.

Sve gore pomenute naučne discipline date su kao posebne celine u ovom Zborniku. To, međutim, nikako ne znači da među njima ne postoji jasna veza u smislu da se one skladno nadopunjuju dajući ogroman i celovit doprinos u proučavanju pojave multikulturalnosti u savremenom društvu. Multikulturalnost danas predstavlja neodvojivi deo savremenog načina

city through the prism of multiculturalism, human and ecological security in contemporary society, security as a sociological occurrence and identity and privacy protection in multicultural society. Attention has been also focused on an analysis of multiculturalism as a potential security risk, problems of human trafficking in modern society and security challenges in the region.

Scientific papers from the fields of management and economy address processes of a global market development in which capital has the capacity to destroy all administrative borders and impose unique rules of behaviour and evaluation. The appearance of various business cultures, as well as novel attitudes towards employees, labour, and capital inevitably provoke numerous questions in the context of multicultural contemporary society. In addition, authors analyze the influence of globalization on business philosophy in the Serbian economy, modern trends in the globalization era, diversity in the global economy, the presentation of multiculturalism through a single brand, and multiculturalism as a tourist brand of Vojvodina, etc.

Scientific papers from the field of law deal with a broad range of developmental questions in relation to the application of multiculturalism. Included within its scope are questions regarding legally relevant elements of multicultural conception, international law and its relation to this issue, matters of equality and discrimination, and concrete law enforcement. Authors also present their views on cross-border cooperation among municipalities, religious liberties in the context of the relationship between multiculturalism and the American judiciary system, norms of behaviour in a multicultural context, and the rights of ethnic minorities in Vojvodina.

Scientific papers from other miscellaneous humanities fields present various opinions on multiculturalism from sociological, cultural, philosophical, political and historical perspectives. Scholars deal with the issues of political and public presentation of national communities in Vojvodina, intercultural education and cultural diversity, ethnographic research in the context of multiculturalism, and virtual reality as a part of the multicultural community. Multiculturalism has been treated here as the occurrence between myth and reality, and a historical overview of the Austro-Hungarian and Yugoslav migration policy in Vojvodina as the basis of its multiculturalism has also been elaborated upon. The description of certain stereotypes among peoples of the former Yugoslavia and the development of multicultural society have been presented.

All the scientific disciplines mentioned above are given independent standing as separate sections in these Proceedings. By no means does this independence signify that there is not a clear relationship among them, as each component harmoniously complements another, together unified in making an invaluable interdisciplinary contribution towards the study of multiculturalism in contemporary society. Nowadays, multiculturalism represents an inseparable part of the modern way of life, on both an individual and social level, and thus must it be regarded accordingly. It can be stated, not without satisfaction, that the scientific papers that make up the body of these Proceedings significantly contribute to furthering the comprehension of the positive and negative sides of multiculturalism, and also present completely new ideas in assessing the future direction for the development of this contemporary global phenomenon. The purpose of these Proceedings

življenja uključujući individualni, ali i društveni aspekt, te je tako treba i promatrati. S neskrivenim zadovoljstvom treba konstatovati da su naučni radovi u ovom Zborniku značajno doprineli osvetljavanju pozitivnih i negativnih strana multikulturalnosti, ali i dali potpuno nove ideje u smislu budućih smernica u razvoju ove pojave. Svrha ovog Zbornika biće ispunjena samo ako zaključci i originalna rešenja iz njega budu doprineli razvoju održivih koncepata suživota u veoma složenom savremenom društvu. Bilo bi dobro da radovi iz ovog Zbornika otvore i argumentovane diskusije među autorima iz različitih naučnih disciplina. Ovo je doba velikih ekonomskih, društvenih i političkih previranja, što nesumnjivo predstavlja ogroman izazov razvoju multikulturalnosti.

Prisustvo različitih naučnih disciplina na ovom naučnom skupu, kao i radova u ovom Zborniku, samo po sebi predstavlja veliki doprinos razvoju multikulturalnosti. Mogućnost uvida u originalne radove stručnjaka iz naučnih oblasti filologije, psihologije, bezbednosti, menadžmenta i ekonomije, prava i drugih društveno-humanističkih nauka u okviru jednog Zbornika predstavlja jedinstvenu pojavu i pokazuje međusobno uvažavanje naučnih radnika u kontekstu sučeljavanja različitih pogleda na istu pojavu. To ukazuje da je svest u nauci veoma napredovala i da se naučna dostignuća iz različitih oblasti skladno nadopunjuju, argumentovano sučeljavaju, rečju – vode preko potrebni dijalog. To doprinosi suštinskom napretku čitavog društva u kojem živimo. U tom smislu, nije dovoljno samo prevazići razlike, već ponuditi kvalitetna, dugoročno održiva i pravedna rešenja.

Uveren sam da naučni radovi u ovom Zborniku u velikoj meri ispunjavaju ove kriterijume. Posebno zadovoljstvo predstavlja činjenica da se ovaj naučni skup održava u Republici Srbiji, tačnije njenom delu – Autonomnoj Pokrajini Vojvodini, koja predstavlja istinski primer međuetničkog suživota, saradnje i trpeljivosti, te jedinstveno mesto gde ljudi različitih verskih i nacionalnih opredeljenja žive jedni s drugima, a ne jedni pored drugih. Na ovu činjenicu možemo biti istinski ponosni, ali i obazrivi, jer i ovo civilizacijsko dostignuće zahteva neprekidnu negu i ogroman napor kako bi se zauvek održalo na ovom prostoru i dalje napredovalo. To pokazuje, uz sve teškoće koje postoje, pravu sliku o tome šta zapravo donosi razvoj multikulturalnosti u jednom društvu trasirajući, pri tom, put kojim treba hrabro koračati u budućnost. Siguran sam da i Zbornik koji je pred nama predstavlja makar jedan korak napred na tom putu.

Milan Živković
Novi Sad, 01.03.2013.

will be fully realized only if its conclusions and original solutions contribute to the development of sustainable concepts and practices for coexistence in a very complex contemporary society. It would be encouraging if the papers from these Proceedings foster clearly argumentated discussion and exchange among authors from many different scientific disciplines. This is an age of great economic, social and political turmoils which may stand as significant hurdles on the path to multiculturalism's development.

The presence of various scientific disciplines at this conference, as exemplified by the papers offered in these Proceedings, provide *per se* the greatest contribution to development of multiculturalism. The possibility of access to these original scholars' works from the scientific areas of philology, psychology, security, management and economy, law and other humanities within a single manifestation, represents a unique occurrence, displaying the importance of mutual respect among scholars who, while holding a myriad of different and opposing views, come together in the spirit of multiculturalism. It proves that scientific awareness has made significant progress, and scientific achievements from different fields harmoniously fulfill and at the same time confront one another through a necessary dialogue. It contributes to the fundamental progress of our entire society. In this sense, it is not enough merely to overcome differences, but also to offer long-term, sustainable and well-intentioned solutions.

I am assured beyond a doubt that the scientific papers in these Proceedings meet these high criteria. It is a particular pleasure to have this conference in the Republic of Serbia, and more precisely, in its northern region – the Autonomous Province of Vojvodina, which is a true example of interethnic coexistence, cooperation and tolerance, a unique place where people live one with another, not one next to another. This is a fact we should be particularly proud of, but remember to nurture as well, for this civilizational achievement requires constant care and enormous effort in order that it maintain its presence on this soil forever while never abandoning the path to further progress. It demonstrates, despite all the existing difficulties, the real picture of what the development of multiculturalism really brings to a society, marking the road we should bravely walk into the future. I am sure that the Proceedings in front of us represent at least one step forward on this road.

Milan Živković

Novi Sad, March, 1st 2013.

PLENARNA IZLAGANJA -

PLENARY TALKS

Doc. dr Andrej Iliev¹
Mr Dragan Gjurčevski²
Mr Bogdan Gjurčevski³

GLOBALNA BEZBEDNOST KROZ PRIZMU MULTIKULTURALNOSTI

Sažetak: *U ovom radu istraživanja su usmerena na razvoj nove globalne bezbednosne arhitekture kroz prizmu multikulturalnosti kao fundamentalnog imperativa za izgradnju sigurne i prosperitetne zemlje u svetu, a samim tim i za aktivnu izgradnju globalne bezbednosti.*

U osnovnom značenju multikulturalnost podrazumeva poštovanje i prihvatanje različitih kultura i naroda, ne uzimajući u obzir njihov geostrateški položaj, sa težišnim ciljem u ostvarivanju zajedničkih interesa i vrednosti u različitim sferama društvenog delovanja. Savremena multikulturalnost predstavlja temeljni pokušaj da reguliše multietničnost i globalnu nejednakost naroda u svetu.

Savremena nauka o međunarodnim odnosima u svetu, koja se odnosi na temu multikulturalnosti, kaže da je potrebna značajna komparativna analiza različitih vera, kultura, običaja i tradicije kroz društvene nauke, kao i analiza zapadnog i istočnog sveta kao fundamentalna strategija za prevazilaženje “fragmentacije” globalnog sveta.

Težište ovog rada je na evoluciji savremenih operacija koalicionih snaga u zemljama bivše Jugoslavije, Iraku i u Avganistanu. U tom kontekstu, iskustvo koalicionih snaga kroz „naučene lekcije”, koje se realizuju kao deo strateškog koncepta NATO treba da potvrde naše naučne hipoteze da je multikulturalnost imperativ ne samo nacionalne, već i globalne bezbednosti.

Ključne reči: *globalna bezbednost, multikulturalnost, savremene operacije, koalicione snage, NATO strateški koncept.*

¹ Profesor na Vojnoj akademiji „General Mihailo Apostolski“, R. Makedonija, mob.0038970330534, andrej220578@gmail.com

² Generalni konzul Republike Makedonije u Kanadi, mob. 0038970364449, gjurcevski@yahoo.com

³ Rukovodilac sektora u ELEM, R. Makedonija, mob. 0038971394925, bgjurcevski@yahoo.com

Uvod

Nešto manje od pre pola veka, kao odgovor na mobilizaciju manjinskih grupa u demokratijama Zapada razvile su se nove metode u priznavanju i prihvatanju etničke različitosti.

Ove metode uključuju:

- imovinu i prava samouprave domorodnim narodima;
- jačanje regionalne autonomije i zvaničnih jezika grupa nacionalnih manjina;
- usvajanje politike akomoditeta imigrantske grupe⁴.

Svi ti početni oblici multikulturalnosti u ranim 1960-im godinama označeni su kao liberalna multikulturalnost. Naredne dve decenije tj. 70-ih i 80-ih godina prošlog veka, ovaj oblik liberalne multikulturalnosti svodi se, uglavnom, na političke teorije i zapažanja⁵.

Tokom ranih 90-ih počele su naučne raspave u akademskim krugovima o tome kako da se artikulišu teorije normativne multikulturalnosti i istraživanja nove prakse u vezi sa liberalno-demokratskim vrednostima i principima⁶. Kao rezultat navedenih političkih teorija ustrojene su teorijske rasprave o manifestovanju multikulturalnosti u stvarnom svetu. Jedni su branili liberalnu multikulturalnost kao imperativ uspešnog funkcionisanja multikulturalnih demokratija, dok su ostali kritikovali, ističući da su teoretski nedostaci u normativnom tumačenju multikulturalnosti u stvarnoj svetskoj praksi⁷.

Značenje multikulturalnosti u današnjem svetu ne percipira se dovoljno jasno. U stvari, ljudi posmatraju multikulturalnost preko kulturne raznolikosti.

U današnjem svetu malo se priča o suživotu u multikulturalnom društvu koje je sačinjeno od ljudi različitog etničkog porekla. Pojedini misle da multikulturalnost predstavlja separatizam ili kulturni relativizam i tako pokazuju naivnost u načinu razmišljanja.⁸

Suština multikulturalnosti je da globalni poredak shvati i prihvati postojanje različitih kultura u svetu i u našem društvu, kao i da jedna etnička zajednica ne može da ima preimućstvo u odnosu na neku drugu⁹. To implicira

⁴ Scheffler, Samuel. "Immigration and the Significance of Culture", *Philosophy and Public Affairs* 35/2, 2007, 32-35.

⁵ Adams, Michael (2007). *Unlikely Utopia: The Surprising Triumph of Canadian Pluralism*, Toronto, 15-19.

⁶ Alibhai-Brown, Yasmin (2000). *After Multiculturalism*, Foreign Policy Centre, London, 145-148.

⁷ Appiah, Kwame Anthony (2005). *The Ethics of Identity*, Princeton UP, 168-172.

⁸ Jan Nederveen Pieterse, *Ethnicities and Global Multiculture: Pants for an Octopus*, Rowman Littlefield, University of Illinois, 2007, 12-15.

⁹ Rex, J. *Religion and Ethnicity in the Metropolis*, in *Religion and Ethnicity: Minorities and*

da etničke grupe tj. narodi treba da slede utvrđene demokratske norme predviđene međunarodnim pravom, bez obzira da li im se sviđaju ili ne, sa ciljem da se uspostavi harmonizacija u globalnom društvenom poretku. Ovo što je dosad iskazano predstavlja savremenu multikulturalnost koja nastoji temeljno da reguliše multietničnost i globalnu nejednakost među narodima u svetu. Savremena multikulturalnost naglašava važnost nacionalnog identiteta i nacionalnih zakona, ali isto tako podstiče i konekcije između različitih socijalnih i etničkih grupa. Ovaj oblik multikulturalnosti predstavlja društvenu solidarnost i neizolovanost određene etničke grupe u okviru jedne države. Multikulturalnost različitim etničkim grupama daje jednak status što omogućava da otvoreno komuniciraju sa drugim kulturama.

Jednakost statusa različitih etničkih grupa u jednoj državi ne znači i beskompromisno donošenje zajedničkih odluka tih grupa.

Poznati filozof Čarls Tejlor napisao je brojne radove o toj temi, o potrebama ljudi unutar jednog društva da imaju jednaka prava i poštovanje. Ali ako oni imaju jednaka prava, onda isto tako imaju i podjednaku odgovornost, pre svega poštovanje zakona države u kojoj žive.

S druge strane, mnogi svetski analitičari okrenuli su se protiv ideje multikulturalnosti i njenog uticaja na globalnu bezbednost. Reč je o reakciji uslovljenoj strahom od radikalnog islama i porasta broja imigranata u njihovim zemljama. Oni, čak, tvrde da multikulturalnost utiče na raslojavanje i cepanje društva, kao i na *potkopavanje* načina života većinske etničke grupe¹⁰.

U tom kontekstu, i pored toga što nisu dovoljno glasni, svetski naučnici i filozofi (kao što je to radio Entoni Gidens u svojim radovima) tvrde da multikulturalnost još ima dosta toga da ponudi i da je slabo ko razume. Oni smatraju da multikulturalnost daje etničkim grupama za pravo da određene razlike vezane za kulturu, religiju i stil oblačenja neguju pojedinačno, ali istovremeno da učestvuju i doprinose zajedničkom društvenom životu. Drugim rečima, to je način održavanja društvenog poretka u jednoj državi, a ne njen raspad ili „fragmentacija”¹¹.

Upravo tako se globalna bezbednost ostvaruje i gradi kroz aktivnu saradnju naroda u različitim i brojnim oblastima društvenog delovanja¹².

U našem radu pokušaćemo da putem komparativne analize savremenih vojnih operacija u Jugoslaviji, Iraku i Avganistanu dokažemo da se samo pomoću jakog multikulturalnog života može ostvariti globalna bezbednost i uspostaviti svetski mir i poredak.

Social Change in the Metropolis, ed. Rohit Barot, The Netherlands, 1993, 45-48.

¹⁰ Sacks, J. *The Home We Build Together*, London: Continuum, 2007, 34-37.

¹¹ Keohane, Robert O. *After Hegemony*, New Jersey, 1984, 232-239.

¹² Wong, Lloyd, Joe Garcea and Anna Kirova (2005). „An Analysis of the Anti-and Post-Multiculturalism; Discourses: The Fragmentation Position” (Prairie Centre for Excellence in Research on Immigration and Integration), 232-235.

Proučavanje globalne bezbednosti u međunarodnim okvirima predstavlja poddisciplinu predmeta *međunarodni odnosi*. U svom bazičnom konceptu, međunarodni odnosi proučavaju sve političke interakcije između svetskih aktera, uključujući države koje su u svetu predstavljene preko svojih vlada, kao i preko međunarodnih vladinih i nevladinih organizacija.

Studije globalne bezbednosti bave se grupisanjem svih bezbednosnih i političkih interakcija neophodnih za održavanje bezbednosti u svetu. Odatle, logično je kad kažemo da je zaista vrlo teško napraviti razliku tj. distinkciju između *globalne politike i bezbednosti* i *međunarodnih veza u domenu bezbednosti*.

Uticaji globalizacije na bezbednost

Globalizacija ima veliki broj implikacija na globalne i nacionalne bezbednosti država pojedinačno od kojih su neke pozitivne, a neke negativne. Globalne tržišne snage mogu da generišu brzi ekonomski rast i proširenje regionalnog a zatim i globalnog interesa, ali zbog neravnomernosti ekonomskog rasta u zemljama u svetu, rezultat bude povećanje političkih tenzija i rizika nestabilnosti - kao što smo bili svedoci situacije u istočnoj Aziji sa pojavom finansijske krize. Ironično, ista ta kriza smanjila je troškove za odbranu u regionu pa su neki analitičari i naučnici to okarakterisali kao regionalnu trku naoružanja. U zapadnoj Evropi, logika tržišne snage produbila je evropsku integraciju tako što na političkom planu daje jasan interes za mirno razrešavanje međunarodnih sporova.

Svetski analitičari i naučnici jasno su istakli da širenje ekonomskog kao i političkog liberalizma, predstavlja jedan od stubova globalizacije. Više od 60 procenata država u svetu danas ima neki oblik demokratske vlade. Zastupnici *demokratskog mira* ukazuju na to da se demokratije skoro nikad ne sukobljavaju međusobno i imaju daleko niži nivo unutrašnjih oružanih konflikata u odnosu na nedemokratske zemlje¹³. Takođe, oni tvrde da se proširenje tržišnih snaga isto lakše ostvaruje u uslovima povećane demokratije, a time je sasvim jasno da globalizacija ima pozitivan uticaj na globalnu bezbednost.

Globalizacija, međutim, ima i tamnu stranu. Globalna potražnja određene stoke i drva, zatim dijamanti i droga, uticali su na formiranja brojnih fondova u vlasništvu zaraćenih frakcija čije borbe traju i više godina¹⁴. Sve to, zahvaljujući globalnom komunikacijskom povezivanju tj. internetu, obezbeđuje brz prenos informacija koje su neophodne za izgradnju „oružja terora“ (globalnog širenja nasilja u svetu). Globalni

¹³ Mol, H. Identity and the Sacred, Oxford: Blackwell, 1976, 56-59.

¹⁴ Report of the Secretary-General on the work of the Organization, General Assembly Official Records Fifty-fourth Session Supplement No. 1 (A/54/1) Chapter IV, point 252-255.

industrijski razvoj, takođe, znači da je sve više zemalja koje imaju pristup osnovnim tehnologijama za proizvodnju oružja za masovno uništenje, a sve veće otvaranje svetskog tržišta stvara ozbiljne poteškoće u kontroli kretanja i transporta oružja za masovno uništenje. Međunarodni odnosi i teorije, kao okvir za razmišljanja o globalizaciji, proučavaju modernu ulogu snage u okviru jednog globalizovanog međunarodnog sistema i ilustruju tu dinamiku u kontekstu globalnog terorizma.

Globalizacija nije radikalno promenjena sa osnovnih aspekata međunarodnih odnosa. Ona se najslikovitije predstavlja preko izmenjene metode i sredstava za ostvarivanje globalne vlasti i dominacije u svetu. U uslovima globalizacije moć postaje ključni segment koji se nezavisno i promenljivo oblikuje preko savremenih međunarodnih odnosa. Globalizacija je manifestovanje novih sredstava zahvaljujući kojima je vlast u rukama moćnih država koje istu distribuiraju na načine koji njima odgovaraju. Sama kompleksnost globalizacije traži preispitivanje značenja vlasti kroz prizmu globalne bezbednosti.

Komparativna analiza savremene multikulturalnosti u zapadnom i istočnom svetu

Problem u shvatanju fenomena savremene multikulturalnosti javlja se u tome što ljudi ona pitanja koja im nisu dovoljno jasna posmatraju kroz prizmu sopstvenog iskustva.

Kao što smo ranije naveli u našem radu, brojne su internacionalne organizacije i narodi koji pod pojmom multikulturalnosti podrazumevaju samo kulturnu ili, konkretnije, versku raznolikost između naroda u svetu i na bazi toga smatraju da istu treba negovati i poštovati. Međutim, savremena multikulturalnost predstavlja kompleksan i multidimenzionalan termin u kome je vera samo jedan od segmenata¹⁵.

Glavna ideja savremene multikulturalnosti je da se formiraju regionalna prostranstva, a uz njihovu pomoć i globalni prostor u kome bi ljudi razvijali zajednički smisao za život, delili razlike unutar etničkih zajednica, a sa tom multidimenzionalnom raznolikošću unifikovali bi svoju matičnu državu u kojoj svi zajedno žive i bore se za njen opstanak i prosperitet¹⁶.

Brojna su mišljenja evropskih sociologa među kojima se ističu Putinam i Dejvi koji tvrde da je savremena multikulturalnost bila, ali i ostaje moćna ideja za ostvarivanje globalne bezbednosti, mira i ekonomskog prosperiteta država u svetu.

¹⁵ Wong, Lloyd, Joe Garcea and Anna Kirova. "An Analysis of the Anti- and Post-Multiculturalism Discourses: The Fragmentation Position" (Prairie Centre for Excellence in Research on Immigration and Integration), 2005, 45-48.

¹⁶ Vertovec, Steven. "Pre-High, Anti- and Post-Multiculturalism" ESRC (Centre on Migration, Policy and Society), University of Oxford, 2005, 68-72.

Tvrđnje savremenih evropskih sociologa o moći savremene multikulturalnosti bile su i ostale nepromenjene čak i posle terorističkih napada na SAD 11.09.2001. godine¹⁷. Međutim, kod analitičara, novinara i dela stručne i naučne javnosti u Sjedinjenim Američkim Državama i u svetu, to mišljenje se promenilo preko noći.

Nakon događaja u SAD, svetska javnost i odnosi među ljudima različitih vera, a posebno odnosi između pravoslavne i muslimanske zajednice, postali su veoma kompleksni i sumnjivi. Odgovornost za teroristički napad iz 2001. godine indirektno je prebačena na celokupnu muslimansku zajednicu¹⁸.

Kompleksna odgovornost (koju je dotad detektovao savremeni multikulturalizam) muslimanske etničke zajednice u Velikoj Britaniji, u odnosu na onu u Pakistanu, Bangladešu, Somaliji ili u zemljama Bliskog istoka, bila je izbrisana pomoću aktivne globalne politike i medija koji decidno insistiraju na univerzalnoj primeni muslimanskog etničkog identiteta¹⁹. Nažalost, samo savremena naučna javnost u svetu zna da je sve to beskorisno, besmisleno i kontraproduktivno za izgradnju globalne bezbednosti u svetu.

Većina bezbednosnih eksperata i analitičara, kada govore o globalnom terorizmu i njegovim uticajima na globalnu bezbednost izjednačavaju ga sa muslimanima, promovišući ovu versku i kulturnu zajednicu kao ekstremističku ili radikalnu u svojim verskim pogledima u odnosu na pravoslavne zajednice.

To je bio jak udarac za savremene muslimanske zajednice koje dugo žive u razvijenim evropskim i svetskim metropolama u Kanadi, Velikoj Britaniji, Francuskoj, Nemačkoj, Italiji i drugim zemljama, a koje su u svim sferama savremenog globalnog političkog i društvenog delovanja bile razvijenije od pravoslavnih i muslimanskih etničkih zajednica u nedovoljno razvijenim zemljama Bliskog istoka i Evrope.

Optužbe na račun savremene muslimanske zajednice u Velikoj Britaniji da nije dovoljno razvijena i da širi u britanskoj i evropskoj javnosti separatizam i terorizam, rezultirale su krajnje negativnim efektima na regionalnu bezbednost razvijenog dela Evrope²⁰.

Od terorističkih napada na SAD 2001. godine pa do danas izvršeno je direktno ili indirektno oko 40 terorističkih napada u kojima su radikalni islamisti koristili taktike kao što su: bombaši samoubice, podmetanja

¹⁷ Calhoun, C., Price, R., and Timmer, A., eds. (2002). *Understanding September 11th*. New York: New Press, 24.

¹⁸ Kent Roach, *National security, multiculturalism and Muslim minorities*, Singapore Journal of Legal Studies 2006, 406-407.

¹⁹ Adams, Michael. *Unlikely Utopia: The Surprising Triumph of Canadian Pluralism*, Toronto, 2007, 18.

²⁰ International conference of Christians and Jews, on the topic of "Multiculturalism and shared responsibility", 18/07/2012.

raznih tipova eksploziva na javnim mestima, upotreba oružja za masovno uništenje, *sajber* terorizam, napad vazдушnih informatičkih centara i tako dalje²¹.

Pod indirektnim naletom i pritiskom desili su se teroristički napadi na indonežanskom ostrvu - Baliju 12.10.2002. godine kada su ubijene 202 osobe (88 iz Australije, 38 iz Indonezije i pet Šveđana), a ranjeno je oko 240 ljudi²². Odgovornost za ovaj bombaški napad preuzela je teroristička organizacija *Jemaah Islamiyah* (Regionalni islamski kalifat)²³. Ona funkcioniše u jugoistočnoj Aziji, Indoneziji, Maleziji, na jugu Filipina, Singapuru i Brunejima. Rezolucijom Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija br. 1.267 od 25.10.2002. godine, ova militantna teroristička organizacija registrovana je kao deo Al Kaide i talibanskog pokreta²⁴.

Ključna tačka za promenu kursa globalne politike u pogledu teorijskog tumačenja i praktične primene multikulturalnosti bio je teroristički napad u Velikoj Britaniji - srcu multikulturalnosti, u kojoj su više od jedne decenije studije o multikulturalnosti i zajedničkom životu različitih etničkih zajednica bile na najvišem naučnom stepenu²⁵. U terorističkim napadima na londonski metro 7.7.2005. godine, pored četiri bombaša samoubice poginulo je 52 ljudi, dok je oko 700 teže povređeno. Taj događaj podstakao je „globalne političare i bezbednosne eksperte“ da razmišljaju mudro i da ne izjednačavaju radikalne islamiste sa svim članovima muslimanske zajednice. Ovi događaji doprineli su drugačijem načinu interpretacije i razumevanja radikalnog islama, kao globalne bezbednosne pretnje.

Dakle, različite etničke zajednice u razvijenim evropskim zemljama intenzivirale su saradnju putem aktivnog dijaloga na lokalnom i nacionalnom nivou. Počele su da se razumevaju razlike između radikalnih islamista, koji su bili hapšeni zbog terorizma i podstrekivanja ekstremizma, i onih muslimana koji su hteli da promovišu svoju zajednicu u duhu suživota sa drugim etničkim zajednicama u razvijenim evropskim zemljama u kojima žive. Sve ovo nas je navelo na razmišljanje da li je ideologija multikulturalnosti i multikulturalno življenje različitih zajednica

²¹ James Jay Carafano, Jessica Zuckerman. 40 Terror Plots Foiled Since 9/11: Combating Complacency in the Long War on Terror, **September 7, 2011**.

²² Zalman, Amy „Jemaah Islamiyah (JI)”. About.com. http://terrorism.about.com/od/groupsleader1/p/Jemaah_Islamiya.htm. Retrieved 2008-08-01.

²³ Elena Pavlova, The Institute of Defence and Strategic Studies. <http://www.ntu.edu.sg/rsis/publications/WorkingPapers/WP117.pdf>

²⁴ Blake Mobley (2006-08-26). „Jemaah Islamiyah Dossier”, Center For Policing Terrorism. http://www.cpt-mi.org/pdf_secure.php?pdffilename=Jemaah%20Islamiyah%20Dossier5.

²⁵ Rex, J. ‘Religion and Ethnicity in the Metropolis’, in Religion and Ethnicity: Minorities and Social Change in the Metropolis, ed. Rohit Barot, The Netherlands: Kok Pharos, 1993, 145-149.

u nedovoljno razvijenim zemljama na Bliskom istoku i u zapadnoj Evropi podbacilo²⁶?

Zatišje i bes koji su nastali posle terorističkih napada na SAD 11.9.2001. godine, rezultirali su hronološkim terorističkim napadima koji su usledili u evropskim prestonicama i državama na Bliskom istoku u periodu od 2002. do 2005. godine. Ključ nedovoljnog uspeha multikulturalnosti bio je u nedovoljnoj integraciji i nedovoljno aktivnom dijalogu pravoslavne i muslimanske zajednice u smislu daljeg suživota, razumevanja i rešavanja aktuelnih pretnji globalnog terorizma koji neprestano ugrožava bezbednost u svetu. U izjavama nemačke kancelarke Angele Merkel i britanskog premijera Dejvida Kamerona često se ponavljaju reči da *doktrina državne multikulturalnosti nije uspela*²⁷.

Sa druge strane, kaspijska republika Azerbejdžan sebe vidi kao uspešno multikulturalno društvo različitih etničkih zajednica i religija koje zajedno žive u miru, dok Zapadna Evropa pokušava da razume i preduzme odgovarajuće korake za unapređenje kulturnih razlika koje su dovele do anarhije u principima multikulturalnosti. Generalni sekretar Evropskog kulturnog parlamenta, Karl Erik Norman bio jedan od glavnih delegata Prvog međunarodnog foruma dijaloga u Bakuu - prestonici Azerbejdžana. Govoreći na temu „Regionalni i globalni multikulturalizam” on smatra da postoje pozitivni pristupi razumevanju principa multikulturalnosti koji ako se ne poštuju i praktično realizuju podrazumevaju ozbiljne bezbednosne pretnje u svetu. U svom plenarnom govoru, gospodin Karl Erik Norman je rekao: “Izjave istaknutih evropskih političara da multikulturalizam u razvijenim društvima nije uspeo predstavlja površni i naivan zaključak o principima multikulturalnosti i njenih vrednosti”. Prema njegovim rečima, umesto da predstavnici vlada razvijenih evropskih zemalja intenziviraju potencijalne vrednosti multikulturalnog suživota, oni u svojim izjavama brane vrednosti kao članovi određene većinske etničke zajednice²⁸.

Neophodnost interkulturalnog dijaloga bila je glavna poruka ovog foruma na kome su prisustvovali mnogi poznati svetski naučnici, političari i stručnjaci u globalnoj politici i bezbednosti u Bakuu. Direktor kulturnog i prirodnog nasleđa Saveta Evrope, gospodin Robert Palmer istakao je na ovom forumu: „Globalni bezbednosni problemi mogu se rešiti kroz kontinuirano proučavanje kulturnih razlika, tradicija i perspektive kroz praktičnu izgradnju zajedničkih vrednosti u svim sferama društvenih akcija”²⁹. On je objasnio da su globalne bezbednosne pretnje i izazovi u

²⁶ International conference of Christians and Jews, on the topic of “Multiculturalism and shared responsibility”, 18/07/2012.

²⁷ Jonathan Fryer, London: How Successful a Multicultural Model?, Debating Multiculturalism 2, may 2012, Great Britain, 292-293.

²⁸ Phillips Anne. Multiculturalism without Culture, Princeton University Press, 2007, 34-38.

²⁹ Azerbajjan – Forum for intercultural dialogue, 08/04/11.

svetu danas mnogobrojni i raznovrsni. Deo tih pretnji i izazova u svetu se uvećava pojačanom diskriminacijom (marginalizacija siromašnih i nedovoljno ekonomski razvijenih etničkih zajednica od strane bogatih etničkih zajednica), s time da je globalna ekonomska kriza donela povećanje nezaposlenosti, ekonomske nejednakosti i neravnoteže, što predstavlja osnovne fundamente od kojih treba da se krene sa ozbiljnom analizom multikulturalnog življenja i razvoja principa moderne multikulturalnosti³⁰.

Multikulturalnost preko naučenih lekcija u savremenim operacijama NATO-a

Na Samitu u Lisabonu koji je održan 19.11.2010. godine usvojen je NATO novi strateški koncept kojim Alijansa neprestano menja proces planiranja savremenih operacija. Alijansa sve ovo čini u skladu sa potrebnim vojno-političkim strukturama neophodnim za održavanje globalne bezbednosti. U moduliranju procesa operativnog planiranja savremenih operacija, neophodno je naglasiti da svakoj fazi planiranja prethode potfaze lokalnog i globalnog oblikovanja operacija. Glavnih pet faza u procesu operativnog planiranja savremenih NATO operacija su: distrakcija, preuzimanje inicijative, dominacija, stabilizacija i uspostavljanje civilne vlasti.

Naučene lekcije iz NATO operacija, posebno u Iraku, Avganistanu i bivšoj Jugoslaviji, jasno ukazuju da efikasno vođenje savremenih operacija zahteva sveobuhvatni politički, civilni i vojni pristup.

Dosadašnji evolucionni period ratovanja koalicionih snaga, kao i naučene lekcije u domenu ostvarivanja maksimalne efikasnosti u punom spektru upravljanja savremenim operacijama NATO-a treba:

- da poboljšaju razmenu obaveštajnih informacija kako bi se smanjili bezbednosni rizici još u periodu pre njihove eskalacije;
- da dodatno razviju vojne doktrine i sposobnosti za ekspedicione savremene operacije, uključujući i operacije za borbu protiv buntovnika, stabilizaciju i rekonstrukciju;
- da unaprede integrirano civilno-vojno planiranje, a u određenim fazama operacija prenos nadležnosti na civilne vlasti³¹.

U tom kontekstu, NATO predviđa obuku lokalnih civilnih vlasti u kriznim oblastima sa ciljem uspešnog održavanja bezbednosti bez međunarodnih intervencija³². Kreiranje buduće bezbednosne politike

³⁰ Sacks, J. *The Home We Build Together*, London, 2007, 168-173.

³¹ Andrej Iliev i grupa avtoru, Regionalnite i globalnite konflikti preku prizma na multikulturalizmot i multilateralizmot, Internacionalna konferencija na Evropski univerzitet R.Makedonija, Skopje, 09.03.2012. http://www.eurm.edu.mk/fileadmin/user_upload/publications_and_activities

³² NATO new Strategic concept for the defence and security of the Members of the

NATO-a i drugih međunarodnih organizacija održaće se u skladu sa operacijama za postkonfliktne izgradnje mira, kao i operacije za „izgradnju nacija“³³ u kojima dominantnu ulogu imaju političke i civilne vlasti.

U prethodnim iskustvima, u ratovima u Iraku i Avganistanu, pripadnici koalicioni snaga, iskusni vojnici iz Velike Britanije, Nemačke, Francuske, Holandije, SAD i drugih zemalja NATO-a uvideli su da pri uspostavljanju kontakata sa civilnim stanovništvom ako su teško naoružani i patroliraju oklopnim vozilama, nisu prihvaćeni od lokalnog stanovništva.

Sa druge strane, lako naoružanje i patroliranje pešice ili biciklom dalo je odlične rezultate u uspostavljanju saradnje sa civilnim stanovništvom, što predstavlja glavni smer u kom bi trebalo da se kreću događaji efikasnog rušenja talibanskog režima i uspostavljanja mira u Avganistanu. Ratovi protiv terorizma u Iraku i Avganistanu koliciskih snaga NATO-a u protekloj deceniji pokazali su da se mir i suživot u tim nestabilnim državama ne uspostavlja silom oružja. Doktrina bivšeg predsednika SAD Džordža Buša iz 2004. godine - DIME (diplomacija, informacija, vojna moć i ekonomija) pokazala se kao najefikasniji instrument za uspostavljanje mira na Bliskom istoku³⁴. Ovu doktrinu praktično je dodatno usavršio njegov naslednik, Barak Obama koji je utvrdio da su finansijski uticaji na interoperabilnost vojnih snaga i potrebe njihove aktivne logističke podrške koja se prenosi sa američkog na evro-azijski kontinent, obrnuto proporcionalne u odnosu na rezultate na terenu.

Zbog toga najnovija doktrina o globalnom ratu protiv terorizma u Avganistanu predviđa gotovo potpuno povlačenje koalicioni snaga iz Avganistana do kraja 2014. godine. Posle toga, u Avganistanu će ostati samo instruktorski timovi koalicioni snaga koji će aktivno raditi na obuci autoritativne avganistanske policije i vojne snage koje će nastaviti da generišu i održavaju mir uz aktivnu pomoć uspostavljene autoritativne političke vlasti u toj zemlji.

Sve to ukazuje na zaključak da će budući NATO vojnik biti savršen diplomata koji će mir, umesto oružjem, uspostavljati kroz aktivni dijalog, pronalazeći rešenja za multikulturalni suživot između suprotstavljenih strana u državi.

North Atlantic Treaty Organisation, Lisbon-Portugal, 20 November 2010, article 24-25.

³³ NATO 2020: Assured Security, Dynamic Engagement, Analysis and Recommendations of the Group of Experts on a New Strategic Concept for NATO, Brussels: NATO Public Diplomacy Division, 2010, 14-17.

³⁴ G. J. Gilmore, "Rumsfeld: Transformation Moving NATO into the 21st Century," US Department of Defense, 13 October 2004, http://osd.dtic.mil/news/Oct2004/n10132004_2004101305.html.

Zaključak

Sudar različitih kultura postao je jedan od najvećih bezbednosnih pretnji za budućnost ljudske civilizacije. Savremena multikulturalnost predstavlja vodič kroz ljudsku civilizaciju pretvarajući svet sa otvorenim granicama, bezbedniji nego što je danas.

Univerzitet u Haifi nalazi se u severnom delu Izraela i predstavlja jedan od vodećih istraživačkih univerziteta u Izraelu. Zbog svoje posebne istorije i raznolike populacije, Izrael je jedinstveno mesto gde se permanentno istražuje i studira „model multikulturalnog suživota”. Ono što za sve nas danas, pa i u budućnosti predstavlja ozbiljan izazov jeste kako da kreiramo zajedničke principe i vrednosti, kao primaran način razumevanja i multikulturalnog suživota različitih etničkih grupa u jednom mirnom i harmoničnom svetu. Nasuprot tome, mi danas, kao društvene jedinice, nismo dovoljno blizu uspostavljanja osnovnih principa savremene multikulturalnosti i multikulturalnog suživota unutar države, manifestovani kroz eskalacije brojnih nasilja i naleta etnocentričkog nacionalizma od strane političkih i verskih lidera, kao rezultat „neuspeha” nacionalnih vlada da promovišu efikasni multikulturalni dijalog između različitih kulturnih i verskih zajednica u okviru zemalja.

Borba protiv svih tipova pretnji nacionalnoj i transnacionalnoj bezbednosti, koje dolazi sa istočne, zapadne, južne ili severne hemisfere može se izgraditi samo preko poštovanja međunarodnih čovekovih i demokratskih prava i principa³⁵.

Zbog toga, nastavni programi posebno u visokoobrazovnim institucijama u svetu treba da istaknu i neguju kulturne razlike i tradicije i da uvode predmete na kojima bi se detaljno izučavale kulturne, verske i etničke razlike između etničkih zajednica u svetu, a posebno za one koje žive zajedno sa drugim različitim etničkim zajednicama.

Kulturne razlike između etničkih zajednica treba kontinuirano da se promovišu preko naučnih simpozijuma, debata, konferencija, kao i u religioznim govorima u sinagogama, crkvama i džamijama u svetu³⁶. Samo na taj način mogu se istinski razumeti fundament i osnovi na kojima počiva savremena multikulturalnost koja će, ukoliko na ovaj način bude gradila svoju bezbednosnu arhitekturu, doživeti u budućnosti realnu reinkarnaciju.

„Sudar različitih civilizacija” u današnjem svetu postavljen je preko revolucije u arapskom svetu koja poziva na promene u zaostalim državnim

³⁵ [Samuel P. Huntington](#). *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*, New York, 1996, 132-138.

³⁶ Deo ovih konstatacija i izjave na temu „Savremeni multikulturalizam i njegovi izazovi”, istakao je i generalni direktor Islamske zajednice za nauku i kulturu, gospodin Abdulaziz Otman Altvajjiri iz Azerbejdžana.

i društvenim sistemima, kao i na suprotstavljanje svim diktatorskim režimima. Postojanje diktatorskih režima arapski svet poistovećuje sa stalnim vojnim i političkim prisustvom koalicionih snaga NATO-a, koje žele silom da nametnu promene u zemljama Bliskog istoka.

Bezbednosni analitičari, eksperti i naučna javnost razvijenog Zapada i krhkog Istoka treba da shvate da su autoritativna politička moć, jednakost muškaraca i žena u nerazvijenim zemljama Bliskog istoka, dostojanstveno poštovanje ljudskih i demokratskih prava u ovim državama i u razvijenim zemljama u kojima žive različite etničke zajednice jedino mogući kroz aktivnu saradnju i dijalog. U današnjem modernom svetu potrebna je „medijska revolucija multikulturalnosti”, gde bi se, umesto senzacionalističkih vesti o nasilju i kriminalu koji degradiraju socijalna društava, gledale obrazovne emisije multikulturalnog karaktera. Osim multikulturalnog obrazovnog programa, potrebno je među mladim ljudima promovisati svet u duhu jednog „globalnog multikulturalnog sela” koje bi moglo da funkcioniše samo zahvaljujući multikulturalnom suživotu različitih etničkih grupa u jednoj državi što bi bio pozitivan generator globalne bezbednosti.

Na samom kraju, savremenu multikulturalnost je najlakše uporediti sa savremenim kosmopolitizmom koji, u suštini, predstavlja modernu ideologiju prema kojoj sve ljudske etničke grupe pripadaju jednoj obedinjenoj zajednici u čijoj osnovi je uzajamna moralnost³⁷. Kosmopolitizam je ideja po kojoj humani i posvećeni ljudi uspostavljaju odnose bez obzira na nacionalne, verske i državne granice, unapređuju opštelijske odnose, zagovaraju zajedništva, sloge naroda celoga sveta kao nadvladavanje nacionalnih, međunacionalnih i drugih podela. To je stav po kojem su svi ljudi, pre svega, *građani sveta* a ne pripadnici različitih kolektiva poput lokalnih, regionalnih, nacionalnih i drugih zajednica³⁸.

Literatura:

1. Andrej Iliev i grupa autori, Regionalnite i globalnite konflikti preku prizma na multikulturalizmot i multilateralizmot, Internacionalna konferencija na Evropski univerzitet R.Makedonija, Skopje, 09.03.2012. http://www.eurm.edu.mk/fileadmin/user_upload/publications_and_activities/Zbornik%20posleden.pdf.
2. Jan Nederveen Pieterse (2007). *Ethnicities and Global Multiculture: Pants for an Octopus*, Rowman Littlefield, University of Illinois.
3. Keohane, Robert O. (1984). *After Hegemony*, New Jersey.
4. NATO new Strategic concept for the defence and security of the Members of the North Atlantic Treaty Organisation, Lisbon-Portugal, 20 November 2010.
5. Evans, Graham; Newnham, Jeffrey. (1990). *The Dictionary Of World Politics: A Reference Guide To Concepts, Ideas, And Institutions*. Simon & Schuster, New

³⁷ “Cosmopolitan”. *Dictionary.com*, retrieved 7. april 2012.

³⁸ Kwame Anthony Appiah, “Cosmopolitan Patriots,” *Critical Inquiry* 23, no. 3, 1997, 619-622.

York.

6. Institute of International Studies, MacArthur Program Online, Available: <http://globetrotter.berkeley.edu/macarthur/macartmu.html>

7. Klare T. Michael and Chandrani Yogesh (1998). *World Security: Challenges for a New Century*, New York.

8. The Stockholm Programme: An Open and Secure Europe Serving and Protecting the Citizens (Council document 17024/09).

9. *NATO 2020: Assured Security, Dynamic Engagement, Analysis and Recommendations of the Group of Experts on a New Strategic Concept for NATO* (Brussels: NATO Public Diplomacy Division, 17 May 2010).

10. G. J. Gilmore, “Rumsfeld: Transformation Moving NATO into the 21st Century,” US Department of Defense, 13 October 2004, http://osd.dtic.mil/news/Oct2004/n10132004_2004101305.html.

11. Jens Ringmose and Sten Rynning, *Come Home, NATO? The Atlantic Alliance's New Strategic Concept*, DIIS Report 2009:04 (Copenhagen: Danish Institute for International Security, 2009), 14, http://www.diis.dk/graphics/Publications/Reports/2009/DIIS_report_200904_RingmoseRynning_NATO_web.pdf.

12. Workshop Proceedings: Debating Multiculturalism 2 may 2012, Great Britain.

13. Samuel P. Huntington. (1996). *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*, New York.

14. Azerbaijan – Forum for intercultural dialogue, 08/04/11.

15. International conference of Christians and Jews, on the topic of “Multiculturalism and shared responsibility”, 18/07/2012.

16. Jonathan, Fryer (2012). London: How Successful a Multicultural Model?, Debating Multiculturalism 2, Great Britain.

17. James Jay Carafano, Jessica Zuckerman (2011). 40 Terror Plots Foiled Since 9/11: Combating Complacency in the Long War on Terror, September 7.

18. Zalman, Amy. “Jemaah Islamiyah (JI)”.http://terrorism.about.com/od/groupsleader1/p/Jemaah_Islamiya.htm. Retrieved 2008-08-01.

19. Elena Pavlova. “From Counter-Society to Counter-State: Jemaah Islamiyah According to Pupji, p. 11.”, The Institute of Defence and Strategic Studies. <http://www.ntu.edu.sg/rsis/publications/WorkingPapers/WP117.pdf>

20. Blake Mobley (2006-08-26). “Jemaah Islamiyah Dossier”, Center For Policing Terrorism.http://www.cpt-mi.org/pdf_secure.php?pdfilename=Jemaah%20Islamiyah%20Dossier5

21. Calhoun, C., Price, R., and Timmer, A., eds., (2002). *Understanding September 11th*. New York:New Press.

22. Kent Roach (2006). National security, multiculturalism and Muslim minorities, *Singapore Journal of Legal Studies*.

23. Report of the Secretary-General on the work of the Organization, General Assembly Official Records Fifty-fourth Session Supplement No. 1 (A/54/1) Chapter IV.

24. Rex, J. (1993). ‘Religion and Ethnicity in the Metropolis’, in *Religion and Ethnicity: Minorities and Social Change in the Metropolis*, ed. Rohit Barot, The Netherlands: Kok Pharos.

25. Sacks, J. (2007). *The Home We Build Together*, London.

26. McGuire, M. *Religion: The Social Context*, Belmont, CA: Wadsworth, 1987.

27. Kwame Anthony Appiah (1997). “Cosmopolitan Patriots,” *Critical Inquiry* 23, no. 3.

28. Wong, Lloyd, Joe Garcea and Anna Kirova (2005). "An Analysis of the "Anti- and Post-Multiculturalism" Discourses: The Fragmentation Position" (Prairie Centre for Excellence in Research on Immigration and Integration).

29. Adams, Michael (2007). *Unlikely Utopia: The Surprising Triumph of Canadian Pluralism*, Toronto.

30. Alibhai-Brown, Yasmin (2000). *After Multiculturalism*, Foreign Policy Centre, London.

31. Appiah, Kwame Anthony (2005). *The Ethics of Identity*, Princeton UP.

32. Phillips, Anne (2007). *Multiculturalism without Culture*, Princeton UP.

33. Raz, Joseph (1994). "Multiculturalism: A Liberal Perspective", *Dissent*.

34. Scheffler, Samuel (2007). "Immigration and the Significance of Culture", *Philosophy and Public Affairs* 35/2.

35. Spinner, Jeff (1994). *The Boundaries of Citizenship: Race, Ethnicity and Nationality in the Liberal State*, Johns Hopkins University Press.

36. Vertovec, Steven (2005). "Pre-, High-, Anti- and Post-Multiculturalism" ESRC (Centre on Migration, Policy and Society), University of Oxford.

GLOBAL SECURITY THROUGH THE PRISM OF MULTICULTURALISM

Abstract: *In this paper our research is focused on the development of a new global security architecture through the prism of multiculturalism as a fundamental imperative for building a secure and prosperous country in the world and therefore for construction the global security.*

In its basic context the multiculturalism implies the respect and acceptance of different cultures and nations, without taking in to consideration their geo-strategic position, with the ultimate goal of achieving the common interests and values in the various spheres of social activity. Contemporary multiculturalism represents a fundamental attempt to regulate global inequality and multi-ethnicity of the people in the world.

Modern science of international relations in the world related to the topic of multiculturalism says that substantial comparative analysis of different faiths, cultures, customs and traditions of the social sciences, as well as analysis of the western and eastern world are fundamental strategy to overcome the "fragmentation" of global world.

The focus of this paper, it will be an evolutionary period of contemporary operations of coalition forces in the former Yugoslavia, Iraq and Afghanistan. In this context, the experience of the coalition forces through the "lessons learned", which are implemented in the strategic concept of NATO, will confirm our scientific hypothesis that multiculturalism is a security imperative not only for the national, but also for the global security.

Keywords: *Global security, multiculturalism, modern operation, coalition forces, NATO's Strategic Concept*

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад
316.722:340(082)

**МЕЂУНАРОДНИ научни скуп "Мултикултуралност и савремено друштво"
(4; 2013; Нови Сад)**

Pravo, bezbednost: zbornik radova / IV Međunarodni naučni skup
Multikulturalnost i savremeno društvo. – [Novi Sad, 2013] Novi Sad : Visoka škola
"Pravne i poslovne akademske studije Dr. Lazar Vrkatić", 2013 (Novi Sad :
Tampograf). - 693 str. ; 24 cm

Radovi na srp. i engl. jeziku. - Tiraž 100.-Bibliografija

ISBN 978-86-7910-066-5

а) Мултикултуралност – Правни аспекти – Зборници
COBISS.SR-ID 277818631